خط معمـــار
http://archline.ir

خط معمـــــار
http://archline.ir

بررسی مجتمع های مسکونی از دیدگاه فرهنگی ،اجتماعی و مبانی نظری

خط معمـــــار
http://archline.ir

عنوان:

- فرهنگ واجتماع
- مفهوم سکونت
- مبانی نظری

خط معمـــــار
http://archline.ir

مقدمه:

- خانه در وهله اول يك نهاد است و نه يك سازه و اين نهاد براي مقاصد بسيار پيچيده‌اي به وجود آمده است از آنجا كه احداث يك خانه پديده‌اي فرهنگي است. شكل و سازمان فضايي آن به شدت تحت تأثير فرهنگي است كه بدان تعلق دارد. حتي در آن زمان نيز كه خانه براي بشر اوليه به عنوان سرپناه مطرح بود مفهوم عملكردها در فايده صرف يا فايده عملكردي محض خلاصه نمي‌شد. وجه سرپناهي خانه به عنوان وظيفه ضروري و انفعالي مطرح بود و جنبه مثبت مفهوم خانه ايجاد محيطي مطلوب براي زندگي خانواده به مثابه واحد اجتماعي بود

خط معمـــار
http://archline.ir

فرهنگ و اجتماع

خط معمـــار
http://archline.ir

- فرهنگ
- واژه فرهنگ در فارسي معادل كلمه "ثقاخه "در عربي و culture در انگليسي است. در علوم انساني كمتر واژه اي را ميتوان يافت كه در معناي آن وفاقي وجود داشته باشد واژه فرهنگ نيز چنين است .

- معناي لغوي :
- اين كلمه در اصل به معناي كشت وكار و پرورش جسمي بوده است كه در برخي اصطلاحات و تركيبات نيز هنوز در همين معنا به كار ميرود . در زبان فارسي فرهنگ گر چه كلمه اي مركب از فر به معناي (لوز بزرگي و شركت)و هنگ به معناي (سنگيني و وقار قصد واراده آهنگ كاري و چيزي را كردن قوم وقبيله فوج سياه)ميباشد .اما به شكل مركب آن در معناي ديگري

خط معمـــار
http://archline.ir

- عناصر فرهنگ :
- استخراج عناصر فرهنگ و تبيين آنها گذشته از آنكه ما را بيش ازپيش با مفهوم فرهنگ آشنا مي سازد و در تبيين كاركردهاي آن نيز مؤثر است .علاوه بر اين داراي كاربرد علمي نيز ميباشد و در برنامه ريزي براي حفظ تثبيت و ترويج فرهنگ نيز مديران فرهنگي را مدد ميرساند مهمترين عناصر فرهنگ عبارتند از:

- الف- هنجارها
- ب- ارزشها
- ج- عقايد و باورها

خط معمـــار
http://archline.ir

- ويژگي هاي فرهنگ:

- يكي از فواید شناخت این ویژگیها این است که میتوان بواسطه آن امور فرهنگي رااز امور غیر فرهنگي تمیز داد .از سوي دیگر با شناخت این ویژگیها با راههاي ترویج و تثبیت و انتقال فرهنگ آشناتر خواهیم شد .

- الف- پذیرش اجتماعی
- ب- اکتسابی بودن
- ج- تحول پذیری

خط معمـــار
http://archline.ir

- عوامل مؤثر در فرهنگ
-
- مقصود از عوامل مؤثر در فرهنگ عواملي است كه از يك سو ممكن است باعث پويايي و باروري وتثبيت يك فرهنگ گردد و از سوي ديگر ممكن است تضعيف و انحطاط يك فرهنگ را به دنبال داشته باشد كه اين عوامل را به دو دسته تقسيم ميكنيم .

- الف- عوامل ذاتی
- ب- عوامل درونی

خط معمـــار
http://archline.ir

- فرايند جامعه پذيري

- فرايند جامعه پذيري يا اجتماعي شدن عبارتست از جرياني كه به بركت آن انساني در طول دوران حيات خويش تمامي عناصر اجتماعي –فرهنگي محيط خود را فراميگيرد و دروني ميسازد و با ساخت شخصيت خود تحت تأثير تجارب و عوامل اجتماعي معنا دار يگانه ميسازد تا خود را با محيط اجتماعي كه بايد در آن زيست نمايد تطبيق دهد .عوامل مؤثر در جامعه پذيري عبارتند از آموزش وپرورش ، تبليغات ، نهادهاي گوناگون از جمله خانواده مربيان و روحانيون صدا وسيما و...

خط معمار
http://archline.ir

- نظارت وكنترل اجتماعي

- با وجود فرايند جامعه پذيري امكان اينكه افراد برخي از عناصر فرهنگي را محترم شمارند و جود دارد لذا براي حل اين مشكل بايد از فرايند نظارت و كنترل اجتماعي مدد بگيريم .بخشي از اين واكنشها همان مجازاتها ي دولتي است كه به شكل قضايي ويا اداري بسته به نوع رفتار افراد اعمال ميشود .بخش ديگر اين فرايند توسط آحاد و گروههاي اجتماعي به اجرادر ميآيد كه در لسان روايات از آن تحت عنوان امر به معروف ونهي از منكر ياد ميشود .

خط معمار
http://archline.ir

- **توجیه فرهنگ جامعه:**

- مراد از مد نظر داشتن فرهنگ جامعه در تعریف مسکن مطلوب آنست که اگر چه استفاده از تجربیات سایر ملل و تمدن ها (اعم از گذشته و معاصر) تو صیه می شود ،این استفاده باید به گونه ای باشد که اولا با بهره گیری از آنها ،اصول و ارزش های اعتقادی و باورهای جامعه تضعیف نگردند ،ثانیا به هویت ملی خدشه وارد نگردد،ثالثا عامل ترویج افکار و ایده های متضاد ومخالف ارزش های فرهنگی نباشد و رابعا این که با معیارهای برآمده از فرهنگ ایرانی ارزیابی و انتخاب شده باشند.

خط معمـــار
http://archline.ir

- فرهنگ آپارتمان نشيني چيست ؟

- در واقع فرهنگ همسايه داري يا آپارتمان نشيني همان هنجارها و ارزشها ويا امور مادي است كه براي افراد همسايه معقول و ارزشمند مي باشد و افكار و احساسات ورفتا ر آنها را شكل داده ويا به نوعي تحت تأثير قرار ميدهد .اين هنجارها همگي در ارتباط با برخورد با همسايگان ميباشد كه البته گاهي ممكن است هنجارها و ارزشها ي افراد معقول و مطابق با شرع نباشند .

خط معمـــار
http://archline.ir

- بررسي وضعيت كنوني

- در زندگي آپارتماني ايران فرهنگ خاصي حاكم است كه تا حدودي از شرع وقانون نشأت گرفته است. اما متأسفانه بيشتر افراد آن را زير پا ميگذارند و موجب ميشوند كه حقوق ديگران ضايع و پايمال شود .منازل آپارتماني به جهت ارتباط نزديكي كه خانه ها با يكديگر دارند همچنين وجود خانه هايي فوق يكديگرند مراعات حال همسايگان حالت ظريفتري به خود ميگيرد

خط معمـــار
http://archline.ir

- علل افت فرهنگ آپارتمان نشيني

- همان گونه كه قبلا ذكر شد فرهنگ حاكم بر انديشه ما فرهنگي اسلامي است و اسلام در تمام زمينه ها وخصوصا برخورد به همسايه راهكارهاي مناسبي ارائه داده است .اما اينكه چرا ما به اين راهكارها عمل نمي كنيم دلائل مختلفي دارد. شايد مهمترين عامل عدم رعايت حقوق ديگران، بي اطلاعي از عواقب رعايت نكردن حقوق و حتي نا آگاهي نسبت به حقوق همسايه باشد .و شايد رعايت اين حقوق در جامعه از ضمانت كافي برخوردار نيست.

خط معمار
http://archline.ir

- عوامل ارتقاءفرهنگ آپارتمان نشيني

- اين عوامل از مجموعه اي از كارهاي فرهنگي وحتي قانوني تشكيل شده كه به ذكر آن ميپردازيم .شايد بهترين اقدام دراين زمينه آگاه كردن افراد به حقوقي باشد كه درشرع و قانون ذكر شده و با اجراي آن حقوق همسايگان از آزار يكديگر در امان خواهند بود .

خط معمار
http://archline.ir

آپارتمان نشيني، اخلاق شهروندي و امنيت اجتماعي

- تغييرات اقتصادي ناشي از انقلاب صنعتي، فرهنگ شهري را در اواخر قرن هجدهم، دستخوش تحولات بسياري ساخت. از جمله اين مفاهيم، مفهوم "عامه" و "توده" بود. در ساختار شهري قرن هجدهم، پايگاه اجتماعي شهروندان مشخص و جمعيت شهر محدود بود. بر اين اساس، شهر مكان معاشرت شهروندان بر مبناي سنت هاي كهن بود. در قرن هجدهم حوزه خصوصي، يعني خانواده، مكان ارضاي نيازهاي طبيعي محسوب مي شد و حوزه عمومي، يعني فرهنگ و محيط شهري، جايي بود كه در آن انسان به ارضاي نيازهاي اجتماعي خود مي پرداخت. به عبارت ديگر، خانواده حوزه طبيعي و محيط شهري حوزه فرهنگي بود.

خط معمـــار
http://archline.ir

- اخلاق و فرهنگ آپارتمان نشيني:

- شهر عمدتاً جنبه فرهنگي دارد، به اين دليل ه عامل ايجاد ارتباط بين گروه هاي انساني از طريق فرهنگ است. گروه ها به وسيله وسايل ارتباط جچمعي، شبكه هاي شهري را تشكيل مي دهند. شهر نيز در ايجاد ارتباط بين گروه ها و گسترش دامنه اين ارتباط سهم بزرگي دارد. فرهنگ جايگاه مهمي در زندگي شهري دارد و به عنوان يك هويت، عامل همبتسگي اجتماعات محلي و فعاليت هاي اقتصادي شهروندان محسوب مي شود. در اين شرابط هويتي و همبستگي است كه الگوهاي ارتباطي در حد ضرورت به وجود آمده و كنش هاي فرهگني را شكل مي دهد. شهر به طراحي مجموعه ويژگي هاي اجتماعي، فرهنگي و رفتاري افراد يا گروه ها مي پردازند و از اين رو مجموعه رفتارهاي عملي را براي شهروندان فراهم مي‌سازد.

خط معمـــار
http://archline.ir

مفهوم سکونت

خط معمار
http://archline.ir

- مفهوم سکونت

- سکونت را مي‌توان بيانگر تعيين موقعيت و احراز هويت دانست. سکونت بيانگر برقراري پيوندي پرمعنا بين انسان و محيطي مفروض مي‌باشد که اين پيوند از تلاش براي هويت يافتن يعني به مکاني احساس تعلق داشتن ناشي گرديده است بدين ترتيب، انسان زماني برخود وقوف مي‌يابد که مسکن گزيده و در نتيجه هستي خود در جهان را تثبيت کرده باشد.

خط معمـــار
http://archline.ir

- تعريف مسكن

- مسكن اسم مكان است بر وزن مَفعَل به معناي محل آرامش و سكونت كه از ماده سَكَن به معني آرامش مي‌آيد و در اصطلاح به مكاني مي‌گويند كه انسان در آن زندگي مي‌كند. در لغت نامه دهخدا مسكن چنين معني شده: جاي باشش و خانه، منزل و بيت، جاي سكونت و مقام، جاي آرام....

خط معمـــار
http://archline.ir

- محيط مسكوني

- براي تأمين رشد اجتماعي، عرصه مسكن علاوه بر خود واحد مسكوني بايد محيط پيرامون آنرا نيز در بر بگيرد. وقتي مجموعه‌اي مسكوني ساخته مي‌شود در واقع كانوني اجتماعي شكل ميگيرد. اين كانون براي حفظ ارزش‌هاي خود به انسجام شخصي احتياج دارد. اگر به اين امر بي‌توجهي شود ممكن است بخشي از پيكره اجتماع از آن جدا و ارتباط خود را با آن از دست بدهد. براي تأمين انسجام يك محله بايد دو عامل را در نظر گرفت: تركيب مناسب گونه‌ها و اندازه‌هاي مختلف مسكن و ايجاد روش مناسب براي دادن كمكهاي مالي در جهت تأمين مسكن.

خط معمـــار
http://archline.ir

- مسکن مطلوب چیست:

- در دوران معاصر يكي از مسائلي كه در مورد جامعه بشريت وجود دارد مسئله مسكن مطلوب است. اكنون به دليل كمبود زمين و گراني خانه افراد مجبور به بسنده كردن به مساحتهاي كوچك براي مسكن خود هستند و طبعاً فضاهاي خانه تا آنجا كه ممكن است بايد مورد استفاده قرار بگيرد و كارايي داشته باشد. علاوه بر كارايي داشتن و قابل استفاده بودن فضا، مسكن بايد از نظر استفاده كنندگان نيز كارايي داشته باشد.

خط معمـــار
http://archline.ir

- عوامل كلي مؤثر بر مطلوبيت مسكن

- الف- از نظر فرهنگي
- ب- از نظر اقليم
- ج- از نظر آسايش
- د- از نظر امنيت
- هـ- از نظر زيبايي
- و- از نظر تكنولوژي
- ز- از نقطه نظر رواني

خط معمار
http://archline.ir

- الف- از نظر فرهنگي

- اين مسئله همينطور كه اشاره شد يكي از مهمترين مسائل در طراحي خانه‌هاي مسكوني مي‌باشد. خانه‌اي كه در تقسيم بندي فضايي آن عامل فرهنگ و نحوه زيست مردم رعايت نشده باشد به هيچ عنوان خانه مطلوبي براي ساكنان آن نيست. و چه بسا دراينگونه موارد ساكنين خانه بعد از مدتي مطابق ميل خود تغييراتي درپلان داخلي خانه انجام دهند. روي همين اصل معمار بايد كاملاً روي فرهنگ و نحوه زيست و آداب و رسوم افراد شناخت پيدا كند و شناخت هر چه بيشتر آن باعث مطلوبيت خانه براي ساكنين خواهد بود.

خط معمـــار
http://archline.ir

- ب- از نظر اقليم

- هر مسكن براي زندگي نرمال بايد از نظر شرايط زيستي مناسب باشد. توجه به وضع اقليم يكي از موارد لازم در اين مورد است. مطابقت با اقليم محل و مقابله صحيح در مقابل عوامل جوي نامناسب محلي، در ايجاد شرايط مطلوب در خانه بسيار مؤثر است.

خط معمار
http://archline.ir

- ج- از نظر آسايش

- از عوامل بوجود آورنده آسايش مي‌توان به اين موارد اشاره نمود:
- 1- بوجود آوردن فضاهاي سبز
- 2- ايجاد فضاهاي جداگانه و محفوظ بدون خطر براي بازي بچه‌ها.
- 3- دور بودن از راهها و خيابانهاي پر ترافيك، فرودگاه، كارخانه و هر منبع توليد سر و صدا و بوهاي ناراحت كننده.
- 4- كنترل سر و صدا: طراحي ساختمان مي‌تواند به نحوي باشد تا عملكردهاي پر سر و صدا را موجب مي‌شود.

خط معمار
http://archline.ir

- د- از نظر امنیت

- احساس امنيت يك نياز غريزي در انسان است كه در آن نياز به كنترل محيط انسان بوجود مي‌آورد كه يكي از اهداف طراحي را تشكيل مي-دهد. كنترل محيط به دو صورت فيزيكي بصورت نرده، حصار، قفل و نور و زنگ خطر و كنترلهاي انساني بصورت نگهباني و افراد ساكن محلي و نظاير مي‌باشد.

خط معمار
http://archline.ir

- هـ- از نظر زيبايي

- معمار با ايجاد يك تركيب زيبا و دلپسند و ساده با توجه به فرهنگ و سليقه مردم نه با استفاده از سبكهاي شخصي و طراحي يك محيط طبيعي و آزاد در رابطه با حفظ محيط طبيعي زمين و ايجاد فضاي سبز مناسب با اقليم محل مي‌تواند به مطلوبيت مسكن از نظر زيبايي بيافزايد.

خط معمـــار
http://archline.ir

- و- از نظر تكنولوژي

- منطبق بودن خانه مسكوني با تكنولوژي روز نيز يكي از عوامل مطلوبيت است به عنوان مثال يك آشپزخانه مجهز با وسايل تهويه خوب و وسايل برقي كارآمد و تأسيسات سرمايش و گرمايش مناسب تأثير زيادي در مطلوبيت خانه خواهد داشت.

خط معمار
http://archline.ir

- ز- از نقطه نظر رواني

- افراد بر حسب خواسته شخصي كه از طرز تفكر و آداب و رسوم زندگي نشأت مي‌گيرد و به انتخابهاي خاص از قبيل انتخاب رنگ و طرز تزيين و انتخاب فضاي زندگي مي‌پردازند، انتخاب فضاهاي زندگي چه از نظر عملكردي و چه از نظر زيبايي همگي ريشه در فرهنگ و روان و انديشه مردم دارد كه رعايت آنها ايجاد مطلوبيت از لحاظ رواني خواهد نمود.

خط معمـــار
http://archline.ir

- عوامل مؤثر در مطلوبيت فضاهاي خانه:

- اين مطلب يكي از بحثهايي است كه در مورد طراحي خانه بسيار اهميت دارد. دقت در طراحي و چيدن فضاها و طراحي داخلي فضاهاي خانه هر چقدر بيشتر باشد باعث مطلوبيت و كارايي بيشتر خانه است.

خط معمـــار
http://archline.ir

مبانی نظری

خط معمار
http://archline.ir

- **مبانی نظری :**

- نوع نگاه شخص به زندگی و طرز تلقی ازجهان هستی (جهان بینی) را مبانی نظری گویند. در شناخت و بررسی ابتدایی از مبانی نظری معماری باید به بررسی خود مبانی نظری معماری که شامل هدف ، ماهیت و گرایش های نظری معماری می باشد پرداخت و پس از آن به مو ضوع مبانی نظری عام معمار یا طراح در یک طرح و پیوند فرهنگ و معماری که شامل علوم اجتماعی و فرهنگی و اصول زیبایی شناسی می باشد پرداخت و در نهایت مبانی نظری طراحی معماری که شامل منابع شناخت و تئوریها ی گذشته و نوین معماري می باشد را مورد بررسی قرار داد.

خط معمـــار
http://archline.ir

- **مبانی نظری معماری:**

- ۱-مجموعه و نظامی از داده ها و مفاهیم است که به توصیف و تبیین پدیده های معماری که شامل آثار معماری و اندیشه های مکتوب است می پردازد و این کار را با دو هدف انجام می دهد :
- - تولید معماری جدید
- - نقد معماری گذشته و ٔموجود
- ۲-مجموعه ای از ویژگیهای مفهومی و معنایی است که یک طراح (معمار) آنها را در طراحی اثر خود القاء می کند ، که این القاء می تواند آگاهانه و یا بصورت ناخودآگاه باشد.

خط معمـــار
http://archline.ir

- ۳-حاصل تعامل سه اصل مردم ، معمار و معماری که شامل نوع نگاه مردم به معماری، نوع نگاه معمار به معماری و نگاه معمارانه به زندگی مردم می شود.
- معماران متفاوت با احساسات ونگرشهای متفاوت کار مي كنند .بعضي از آنها براي شروع به كار فاز يك از بنيان فيلسوفانه به عنوان راهبري براي تصميم گيري استفاده مي برند

خط معمـــار
http://archline.ir

- **محيط مسكوني ازلحاظ كالبدي:**

- مسكن حافظ كيان خانواده و روابط بين اعضاي آن است (ارتباط افقي) و محيط مسكوني روابط همسايگي و ارتباط بين خانواده‌ها را در بر مي‌گيرد (ارتباط عمومي) محيط مسكوني جايي است كه زمينه انطباق كودك را با اجتماع پيرامون وي فراهم مي‌سازد و او را براي ورود به جامعه آمده مي‌كند. از اين رو ماهيت و سازماندهي محيط مسكوني نبايد بر خلاف فطرت انسان باشد و به علاوه اين محيط بايد تامين كننده نيازهاي مادي، بهداشتي رواني و اجتماعي افراد باشد. محيط مسكوني بايد برآورنده نيازهايي چون محافظت، داشتن ثبات و استقلال احساس پيوستگي با طبيعت، تمايل به ابراز وجود، نياز به زيبايي و هماهنگي اشكال و رنگها، بهره‌مندي از مناظر و چشم‌اندازهاي دلپذير باشد.

خط معمـــار
http://archline.ir

- نتيجه‌گيري براي محيط كالبدي:

- براي ايجاد شرايط مناسب زيست، مجموعه‌هاي مسكوني در هيچ حالتي نبايد در مناطقي ايجاد شوند كه آلوده هستند، از نوركافي برخوردار نيستند. رطوبت در آنها زياد است و يا در معرض سر و صداهاي شديد قرار دارند. محيط پيرامون مسكن بايد از امكانات چندي برخوردار باشد. اولين نكته وجود فضاي آزادي در مجاورت مسكن است كه مستقيماً از آن قابل دسترسي است.

خط معمار
http://archline.ir

- چکیده ای ازمباحث مسکونی واهمیت آن

- یکی از مسائلی که بشر از بدو تولد به طور قاطع و گریز ناپذیری با آن روبرو بوده ،مساله مسکن است.
- مسکن از کلمه (سکنی) به معنی ساکن بودن و قرار گرفته شده است و به معنای هر چیزی است که انسان به وسیله آن سکونت یابد.
- در فرهنگ اسلامی کلماتی از قبیل بیت،منزل و دار بکار رفته است که از لحاظ مفهوم به کلمه مسکن متفاوتند.

خط معمـــار
http://archline.ir

- عملكرد و تجهيزات مسكن:

- عملكردهايي كه فضاهاي مسكوني دارند، مبتني بر نيازهاي ساكنين آن است و مسكن بايد اين نيازها را برآورده سازد. در انجام دادن مؤثر عملكردها نه تنها مساحت فضاها و نوع تجهيزات، بلكه نحوه قرارگيري فضاهاي تشيل دهنده مسكن و شرايط پيرامون آن نيز نقش مهمي دارند.

خط معمـــار
http://archline.ir

- قسمتهاي تشكيل دهنده مسكن خانوار سنتي ايراني با توجه به مطالعات انجام شده در نيازها و رفتارهاي مسكوني شامل اجراي زير است:
- عرصه مشترك:
- عرصه والدين:
- عرصه فرزندان:
- عرصه خويشاوند:
- عرصه مهمان:

خط معمـــار
http://archline.ir